

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณี
จังหวัดน่านมีผลการวิจัยโดยสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน
หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่รับนักเรียนชาว
เขาจำนวน 10 โรงเรียน รวมประชากร 20 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ประเภทคือ
 - 2.1 แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียน
ตั้งอยู่
 - 2.2 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สอดภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 การบริหารงาน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการ

ศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขาปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไข ผลการแก้ไข และข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไข ซึ่งครอบคลุม การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริการงานบุคลากร การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.3 แบบวิเคราะห์เอกสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสำรวจข้อมูล สัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผลการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ครบทั้งหมด 10 โรงเรียนและสัมภาษณ์ประชากรได้ครบจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนโครงการชยาสโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขาส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนภูเขา และมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอ มากกว่า 15 กิโลเมตร เชื้อชาติของประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าเห่าและถิ่น มากที่สุด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ เมื่อพิจารณาขนาดของพื้นที่พบว่าส่วนใหญ่มีพื้นที่ระหว่าง 1-10 ไร่ มีอาคารเรียน 1-4 หลังมากที่สุด และมีห้องเรียนระหว่าง 11-12 ห้องเรียน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงพบว่า ทั้ง 10 โรงเรียนมีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อยู่ใกล้เคียงทั้งหมดและมีเพียง 6 โรงเรียนที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่มีระยะทางห่างจากโรงเรียนใกล้เคียงประมาณ 6-10 กิโลเมตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูครบชั้น แต่เมื่อคิดอัตราส่วนต่อห้องเรียน และต่อจำนวนนักเรียนพบว่าทุกโรงเรียนประสบปัญหาครูต่ำกว่าเกณฑ์ และครูส่วนใหญ่จะต้องสอนทั้งสองระดับคือทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่มี จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2533-2537 เพิ่มขึ้น จากปีการศึกษา 2533

โดยร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นสูงสุดคือร้อยละ 154.43 และ จำนวนนักเรียนที่คาดคะเนในปีการศึกษา 2538-2542 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2537 โดยมีร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นสูงสุดคือ ร้อยละ 112.48

สถานการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 36-40 ปี และมีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และทุกคนมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนนี้ระหว่าง 1-8 ปีมากที่สุด และส่วนใหญ่ยังไม่เคยดำรงตำแหน่งในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามาก่อน แต่เคยมีประสบการณ์ในการอบรมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา คนละ 1-2 ครั้ง และทุกคนมีความที่ต้องทำการสอน โดยส่วนใหญ่ต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

สภาพการบริหารงานวิชาการ

จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหาร เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารโรงเรียนพบว่า โรงเรียนทั้งหมดยังคงยึดโครงสร้างที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดทั้ง 6 งานคือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนของงานวิชาการที่โรงเรียนดำเนินการนั้น โรงเรียนมีกิจกรรมที่ดำเนินการแตกต่างกันไป ตามสภาพของโรงเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การวัดผลประเมินผลการนิเทศการสอน ห้องสมุด การส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดทำตารางสอน และการจัดการเรียนการสอน

การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นพบว่าในส่วนของวิชาหลัก ยึดตามหลักสูตรแกนกลาง วิชาที่มีการปรับได้แก่ วิชาชีพ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่มีการปรับโดยผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลว่า โรงเรียนมีบุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและเห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพที่กำหนดนั้น เหมาะสมแล้วเพียงแต่เลือกสอนวิชาที่ใกล้เคียงกับท้องถิ่นเท่านั้น ส่วนโรงเรียนที่มีการปรับนั้นพบว่า ได้ปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ โดยยังคงยึดวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร แต่นำเนื้อหาจากท้องถิ่นมาสอนในช่วงที่ท้องถิ่นมีการประกอบอาชีพนั้น ๆ

ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการได้แก่ ลูกเสือ - เนตรนารี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ สำหรับกิจกรรมอิสระโรงเรียนมีการดำเนินการแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่โรงเรียนกำหนดกิจกรรมแล้วให้นักเรียนเลือกกิจกรรม ตามความสนใจ โดยไม่ต้องมีครูควบคุมดูแล และกิจกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่เลือกทำได้แก่ ทำการบ้าน อ่านหนังสือและเล่นกีฬา โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ ระหว่างเรียนมีเพียง 3 โรงเรียน ที่จัดโดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอน และมีรายได้แล้วจึงแบ่งรายได้ให้นักเรียน ซึ่งการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอตลอดปีการศึกษา

การส่งเสริมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่โรงเรียนส่งเสริมโดยการส่งครูไปประชุมอบรมมากที่สุด ทางด้านสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรจากต้นสังกัดมากที่สุด และโรงเรียนใช้วิธีจัดหาจัดซื้อตามงบประมาณที่ได้รับ ปัญหาที่พบคือสื่อไม่มีคุณภาพ มีน้อยและได้รับล่าช้า โดยเฉพาะหนังสือเรียน ส่วนการใช้และ การจัดเก็บนั้นส่วนใหญ่โรงเรียนส่งเสริมให้ครูใช้สื่อ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุม การเก็บรักษาส่วนใหญ่ยังคงเก็บรวมกับสื่อของชั้นประถมศึกษา โดยให้เหตุผลว่าโรงเรียนขาดห้องจัดเก็บเป็นเอกเทศ และสื่อบางชนิดสามารถใช้ร่วมกันได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

งานวัดผลประเมินผลพบว่า ส่วนใหญ่ใช้ข้อสอบร่วมกับของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดนั้น โดยเฉพาะข้อสอบปลายภาคและปลายปีของวิชาสามัญหรือวิชาหลัก ส่วนวิชาชีพรหรือวิชาเลือกนั้นโรงเรียนให้ครูผู้สอน ออกข้อสอบและ ทำการสอบเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับกิจกรรมห้องสมุด ส่วนใหญ่ยังใช้ห้องสมุดร่วมกันทั้ง 2 ระดับ เนื่องจากมีห้องไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ใช้วิธีหาวัสดุมากันแบ่งห้องเรียนทำเป็นห้องสมุด บางโรงเรียนใช้บ้านพักครูที่เก่าแล้วหรือใช้ใต้ถุนบ้านพักครู จากสภาพทั่วไปพบว่ายังไม่เหมาะสมและไม่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าที่ควรเนื่องจากห้องคับแคบและไม่มีหนังสือในการค้นคว้า

การนิเทศการสอน ส่วนใหญ่มีการนิเทศการสอน โดยคณะกรรมการนิเทศของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครูวิชาการ วิธีในการนิเทศ ส่วนใหญ่ใช้วิธี เชื่อมชั้นเรียนและให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล โดยพบปะพูดคุย และซักถามปัญหาในการเรียน การสอนแต่ไม่มีหลักฐานบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนการวางแผนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย ขยายโอกาสทางการศึกษานั้น ส่วนใหญ่เป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีทั้งหมดโดยนำ

กิจกรรมหรือโครงการของงานขยายโอกาสเข้าบรรจุไว้ในแผน

ปัญหาการบริหารงานวิชาการจากการสัมภาษณ์นั้นพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุปัญหาไว้รวม 18 ปัญหาปัญหาที่มีความถี่สูงสุดได้แก่ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ สาเหตุของปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ที่ระบุไว้มี 9 สาเหตุ โดยสาเหตุที่มีความถี่สูงสุดได้แก่ พื้นฐานของนักเรียนเรียนอ่อน ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า มีปัญหาที่ระบุไว้ 14 ปัญหา โดยปัญหาที่ถูกระบุไว้มีความถี่สูงสุด ได้แก่ การนิเทศภายในยังไม่เป็นธรรมชาติ

สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน

ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุไว้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมด 25 กิจกรรม กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ สหกรณ์โรงเรียน ประชาธิปไตย อาหารกลางวัน ทนตอนามัย การเสริมสร้างวินัยนักเรียน การรับนักเรียนส่วนใหญ่ให้นักเรียนที่จบการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้านับในสมัครเข้าศึกษาต่อเลข นอกจากนั้นจึงประกาศเปิดรับสมัครจนกว่าจะเปิดภาคเรียน การจัดนักเรียนเข้าชั้น ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนเนื่องจากมีนักเรียนเพียงห้องเดียว ส่วนโรงเรียนที่มีนักเรียน 2 ห้องเรียน มีการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนโดยพิจารณาลำดับที่ของการสมัครและแบ่งจำนวนนักเรียนห้องละเท่า ๆ กัน ส่วนอีกโรงเรียน จัดโดยให้ครูประจำชั้นแบ่งนักเรียนคละกันระหว่างเด็กเก่งกับเด็กอ่อนห้องละเท่า ๆ กัน

การจัดบริการแนะแนวพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีบริการแนะแนว มีเพียงการจัดกิจกรรมแนะแนวเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ให้ครูแนะแนวหรือครูประจำชั้นเข้าไปสอน หรือแนะแนวพูดคุยกับนักเรียนทั้งห้องในชั่วโมงแนะแนว โดยเรื่องที่แนะแนวส่วนใหญ่เป็นการแนะแนวการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการติดตามนักเรียนที่จบการศึกษา เนื่องจากยังไม่มีนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุปัญหาไว้รวม 8 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด คือ นักเรียนออกกลางคัน สาเหตุของปัญหานักเรียนออกกลางคันที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุไว้มี 5 สาเหตุ และสาเหตุที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ออกไปช่วยผู้ปกครองและออกไปแต่งงาน ส่วนปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนจากการ

วิเคราะห์เอกสารพบว่า มีปัญหา ระบุไว้ 10 ปัญหา โดยปัญหาที่ถูกระบุไว้มีความถี่สูงสุด ได้แก่ นักเรียนขาดเรียน

สภาพการบริหารงานบุคลากร

ขอบข่ายของงานบุคลากร พบว่ามีกิจกรรมที่ระบุไว้ทั้งหมด 13 กิจกรรม กิจกรรมที่ปฏิบัติเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การบำรุงขวัญและกำลังใจ การเตรียมความพร้อมของครูก่อนสอนในระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ใช้วิธีส่งไปเข้ารับการอบรม สัมมนา และจัดหาเอกสารให้ศึกษา กิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ การส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมสัมมนา ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ ส่วนการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งการเรียนการสอนและงานพิเศษอื่น ๆ ส่วนใหญ่โรงเรียน จัดตามวิชาเอก-โท โดยใช้วิธีถามความสมัครใจในที่ประชุม ส่วนการบำรุงขวัญและกำลังใจแก่คณะครู โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดสวัสดิการเงินกู้ช่วยเหลือยามฉุกเฉิน

ปัญหาการบริหารงานบุคลากร ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุไว้มี 8 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด คือ ปัญหาขาดครูในภาพรวม สาเหตุของปัญหาการขาดครูนั้น มีผู้ระบุไว้ 4 สาเหตุ โดยสาเหตุที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนปัญหาจากบุคลากรจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า มีระบุไว้ 4 ปัญหา โดยปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ปัญหาขาดบุคลากรในภาพรวม

สภาพการบริหารงานธุรการและการเงิน

ขอบข่ายงานธุรการและการเงินพบว่ามีกิจกรรมที่ระบุไว้ทั้งหมด 8 กิจกรรม กิจกรรมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติเหมือนกันได้แก่ งานรับ-ส่งหนังสือ งานพัสดุ งานการเงิน และบัญชี สำหรับงบประมาณส่วนใหญ่โรงเรียนได้รับจากทางราชการมากที่สุด วิธีการบริหารงบประมาณที่โรงเรียนปฏิบัติคือแจ้งยอดงบประมาณให้คณะครูทราบ ให้คณะครูแจ้งความต้องการใช้ แล้วมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการ การบริหารงบประมาณ หมวดค่าตอบแทนและวัสดุ ส่วนใหญ่โรงเรียนใช้เป็นค่าตอบแทนวิทยากรบุคคลภายนอกและซื้อวัสดุอุปกรณ์ หมวดเงินอุดหนุน โรงเรียนใช้เป็นค่าวัสดุ ผัก สอน และพบว่าโรงเรียนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2537 ยังไม่ได้บริหารเงินหมวดนี้ หมวดค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ส่วนใหญ่หน่วยงานต้นสังกัดคือ สปช. และ สปจ. เป็นผู้จัดซื้อจัดจ้างโรงเรียนเพียงแต่ลงนามรับของ

เท่านั้นวิธีการควบคุมการใช้งบประมาณ โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ คือการใช้ระบบบัญชีและ การรายงานเงินประเภทเงินคงเหลือ วนการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ สำหรับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้น โรงเรียนได้รับจัดสรรครุภัณฑ์จาก สปช. และ สปจ. เป็นส่วนใหญ่และบางส่วน โรงเรียนจัดหาเองโดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ

ปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงิน ที่มีผู้ให้สัมภาษณ์ ระบุไว้มี 7 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด คือ ได้รับครุภัณฑ์ล่าช้าได้ไม่ครบ ครุภัณฑ์ที่ได้รับจัดสรรไม่ได้มาตรฐาน และไม่ตรงกับความต้องการ สาเหตุของปัญหาได้รับครุภัณฑ์ล่าช้า ครุภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน และไม่ตรงกับความต้องการมีผู้ระบุสาเหตุไว้ 3 สาเหตุ โดยสาเหตุที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ จังหวัดไม่มอบหมายให้โรงเรียนจัดซื้อ ส่วนปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงินจากการวิเคราะห์ เอกสารพบว่ามีระบุไว้ 7 ปัญหา โดยปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ขาดครุภัณฑ์

สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่

ขอรายงานอาคารสถานที่พบว่า มีกิจกรรมที่มีผู้ระบุไว้ รวม 7 กิจกรรม กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อม การควบคุม และซ่อมแซม การจัดหาและจัดสร้างอาคารสถานที่ และการใช้อาคารสถานที่ การวางแผน เกี่ยวกับอาคารสถานที่ ส่วนใหญ่มีการวางแผนแต่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่กำหนดไว้ว่า แต่ละปีจะก่อสร้างอะไร การจัดเตรียมห้องเรียนห้องพิเศษ โรงเรียนครึ่งหนึ่งไม่มีการเตรียม เพราะขาดอาคารสถานที่ อีกครึ่งหนึ่งเตรียมโดยดัดแปลงใช้อาคารเอนกประสงค์ สุมรวมห้องเรียนและใช้เรียนแบบศูนย์การเรียน การจัดสถานที่เพื่อเรียนวิชาอาชีพ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัด เนื่องจากไม่มีอาคารสถานที่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่พบว่า มีการประเมินแต่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุปัญหาไว้รวม 4 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ จำนวนห้องเรียน และห้องพิเศษไม่เพียงพอ สาเหตุของปัญหามีผู้ระบุไว้ 2 สาเหตุ โดยสาเหตุที่มีความถี่สูงสุดได้แก่งบประมาณมีน้อย ส่วนปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่ามีระบุไว้ 3 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ขาดห้องเรียน

สภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า มี 11 กิจกรรม และกิจกรรมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติได้แก่ การประชุมผู้ปกครอง กรรมการศึกษา การร่วมกิจกรรมของชุมชนและการให้บริการแก่ชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้ามาเรียน ส่วนใหญ่ใช้วิธีประชุมผู้ปกครอง และใช้หอกระจายข่าว การให้บริการแก่ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ส่วนใหญ่โรงเรียนให้ใช้อาคารสถานที่ในการประชุมอบรม นอกจากนั้นยังให้ครูไปช่วยปรับปรุงหมู่บ้าน การประสานงานและขอความช่วยเหลือจากชุมชนพบว่า โรงเรียนขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน เพื่อช่วยพัฒนาโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์กรเอกชนอื่น ปรากฏว่าโรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากสถานีนอ้ามัยช่วยตรวจสอบสุขภาพของนักเรียนมากที่สุด

ปัญหาการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุปัญหาไว้รวม 4 ปัญหา ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียน สาเหตุของปัญหา มีผู้ระบุไว้ 3 สาเหตุ สาเหตุที่มีความถี่สูงสุดได้แก่ ผู้ปกครองการศึกษาน้อย ฐานะยากจน ส่วนปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า มีระบุไว้ 6 ปัญหาโดยปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหาด้านวิชาการ

1.1 จากผลการสัมภาษณ์พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผลจากการสัมภาษณ์นี้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งพบว่า โรงเรียนประสบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเมื่อพิจารณาสาเหตุพบว่า เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานการเรียนอ่อน มีนักเรียนจบชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 6 หลายปีแล้วกลับมาเข้าเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นใหม่ นักเรียนขาดเรียนบ่อย ครูลาบ่อย นอกจากนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าปัญหาครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนสื่อการเรียน การสอน ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียนและนักเรียนขาดสารอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของวนิดา วัชรกิจ (2534 : 173) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานใน โรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก และ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา ในจังหวัดตากต่ำ เนื่องจากเด็กมีทักษะทางภาษาไทยไม่ดี ครูไม่เพียงพอ ขาดสื่อและ ครูไม่ใช่สื่อประกอบการ เรียนการสอนและผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ แต่ วนิดา วัชรกิจ ได้ระบะถึงสาเหตุที่เกิดจาก หลักสูตรไว้ด้วยว่า หลักสูตรไม่เหมาะสม ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มที่ จะ เห็นได้ว่า สาเหตุที่ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประเภทนี้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เกิด เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534 : 43 - 44) กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการภายในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรณาธิการภายในโรงเรียน การร่วมมือระหว่างครูการผลิตสื่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนชุมชนและวัด กับปัจจัยด้านกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน ประกอบด้วย การ ใช้เวลาของครู การสอนซ่อมเสริม วิธีการสอนการใช้สื่อและโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา จึงต้องพิจารณาแก้ไขปัญหาให้ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็น ว่าการแก้ไข ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่มีสาเหตุมาจากพื้นฐานของนักเรียนอ่อน และมี เด็กที่จบ ป.6 หลายปีเข้ามาเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมอย่างจริงจัง ในเรื่อง การแก้ไขปัญหาดูโดยการสอนซ่อมเสริมนี้ เรื่อง เจริญชัย (2526 : 355) กล่าวว่า การสอน ซ่อมเสริมมีความมุ่งหมาย เพื่อที่จะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือนักเรียนที่ไม่ผ่านจุด ประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้

สาเหตุที่เกี่ยวกับตัวครู คือ ครูลาบ่อยและครูไม่ครบชั้น รวมทั้งปัญหา ครูย้าย บ่อย การที่ครูลาบ่อยหรือขอย้ายบ่อย มีผลเสียต่อการเรียนการสอนเพราะจะทำให้การจัดการ เรียนการสอนทำได้ไม่เต็มที่หรือเกิดการหยุดชะงักเนื่องจากจัดครูเข้าสอนแทนไม่ได้ผู้บริหารควร

พิจารณาว่า การที่ครูลาบอหรือขอย้ายบอ มีสาเหตุมาจากอะไร เช่น ปัญหาสุขภาพหรือปัญหาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจเพื่อจะได้หาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ห้องสมุดของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน และการนิเทศภายใน กมล ธิโสภา (2526 : 91) กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นหัวใจของโรงเรียนมัธยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง 2533 ซึ่งเน้นการให้บทเรียนได้ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองห้องสมุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งจะต้องจัดมีชั้นให้ได้และควรจะต้องจัดให้มีคุณภาพจากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทางการศึกษาที่รับเข้าเขาทุกโรงเรียนมีห้องสมุด แต่สภาพยังไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่น มีขนาดเล็ก ขาดหนังสือ ขาดการจัดระบบให้เป็นห้องสมุดที่ดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญ ในการจัดห้องสมุดโรงเรียนให้มีคุณภาพ ถึงแม้บางโรงเรียนห้องสมุดจะมีขนาดเล็กหรือจัดรวมกันทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ถ้ามีการจัดระบบที่ดีและจัดหาหนังสือให้เพียงพอก็จะเกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

สำหรับการนิเทศภายในหรือการนิเทศการสอนนั้น พบว่าทุกโรงเรียนมีการนิเทศภายใน แต่ส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานในการนิเทศ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสารซึ่งพบว่าการนิเทศภายในยังไม่เป็นระบบ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536 : 4) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน สำหรับวิธีการในการนิเทศที่โรงเรียนปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน และการให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล วิธีการดังกล่าวนี้ว่าเหมาะสมพอสมควร เนื่องจากเป็นการนิเทศในลักษณะของการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับสาย ภาณุ รัตน์ (อ้างถึงใน ปรีชา คัมภีร์ปกรณ 2528 : 202) ที่กล่าวว่า ผู้นิเทศการศึกษาต้องเป็นผู้ใกล้ชิด ไม่ใช่ไกลตัว ดังนั้นการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนจึงควรทำในลักษณะของการให้คำปรึกษาหารือ การประชุมครู การอบรม และการพยายาาม ส่งเสริมการทำงานของครูด้วยวิธีการอื่น ๆ อย่างไรก็ตามแม้รูปแบบการนิเทศจะมีความเหมาะสม แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การจะให้การนิเทศภายในบรรลุวัตถุประสงค์นั้นโรงเรียนควรมีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และวิธีปฏิบัติให้ชัดเจนโดยเฉพาะมีการบันทึกการทำงานไว้

เป็นหลักฐานอย่าง เป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถประเมินผลได้ว่าวิธีการใดเหมาะสมและวิธีการใด ที่ควรปรับปรุงนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพและความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิชาการ เป็นแบบอย่างที่ดีในการสอนและเป็นตัวอย่างที่ดี ในการประพฤติปฏิบัติ ก็จะมีส่วนช่วยให้ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาความร่วมมือทาง วิชาการได้อย่างเต็มที่

1.2. จากการสัมภาษณ์พบว่าปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนได้แก่อุปกรณ์น้อยและได้รับ ค่าเช่า ซึ่งมีสาเหตุมาจากงบประมาณไม่เพียงพอ งบประมาณไม่ทันเหตุการณ์ และการบริหารจัดการ ค่าเช่า จากผลการวิเคราะห์เอกสารก็พบว่า โรงเรียนมีปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ การ เบิกจ่ายงบประมาณค่าเช่า ไม่ทันเหตุการณ์และได้รับวัสดุครุภัณฑ์ค่าเช่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วนิดา วัชรกิจ (2534:173) ที่พบว่า โรงเรียนที่รับนักเรียนชายส่วนใหญ่ขาดแคลน สื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ นอกจากนี้ผล การวิจัยของกรมวิชาการ (2535 :29) พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ ประสบปัญหาได้รับหนังสือเรียนค่าเช่าและไม่ทันเปิดภาคเรียน จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งเปิดสอนในปีการศึกษา 2537 เพิ่งได้รับหนังสือเรียน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาเรื่องสื่อ การเรียนการสอน มีผลสืบเนื่องมาจากงบประมาณไม่เพียงพอและค่าเช่า ดังนั้น นอกจากจะรอสื่อ ซึ่งมาจากงบประมาณและการจัดสรรของทางราชการแล้ว โรงเรียนควรจัดหาสื่อมาจากแหล่ง อื่นเพิ่มเติมด้วย เช่น อาจมีการซื้อจากโรงเรียนพี่เลี้ยง หรือสื่อของกลุ่มโรงเรียน ขอบริจาค จากผู้มีจิตศรัทธา หรือแลกเปลี่ยนสื่อซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนขยายโอกาส ก็อาจจะพอแก้ ไขปัญหาได้ นอกจากนี้การพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งวิทยากร หรือสถานประกอบการ ซึ่งมี สื่ออย่างเพียงพอ และนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ก็จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งนอก จากจะเป็นการตอบสนองหลักสูตรได้เป็นอย่างดีแล้วยังจะช่วยลดภาระ เรื่องสื่อและวัสดุอุปกรณ์ สำหรับโรงเรียนอีกด้วย

2. ปัญหาด้านกิจการนักเรียน

2.1. จากผลการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนมีปัญหานักเรียนออกกลางคัน โดย ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากนักเรียนต้องออกไปช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ เนื่องจากความ

ษากจนออกไปแต่งงาน ความเจริญเติบโตของร่างกายซึ่งโตกว่าเพื่อนร่วมชั้น เพราะอายุมาก
 ออกไปศึกษาต่อที่อื่น การออกไปตามประเพณี และความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
 กรมวิชาการ (2536 : 14) พบว่า สาเหตุของการออกกลางคืนของนักเรียนในโครงการ
 ขยายโอกาสทางการศึกษามีหลายประการ ได้แก่ ลาออกไปเพื่อเรียนต่อที่อื่น ช่วยผู้ปกครองประ
 กอบอาชีพ ชำนาญมีล้าเนาตามผู้ปกครอง ออกไปแต่งงาน และเบื่อหน่ายวิชาที่เรียนเพราะเรียน
 ไม่เข้าใจนอกจากนี้จากรายงานของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 48) พบว่า
 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีอัตราการคงอยู่ ร้อยละ 85.99 และอีกร้อยละ 14 หายไป
 สาเหตุเพราะผู้ปกครองยากจน นักเรียนเก็บจคร้าน และต้องช่วยผู้ปกครองทำงาน จากแบบ
 สสำรวจข้อมูลทั่วไปและจากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ฐานะ
 ยากจน ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญของประชาชนในชนบท เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่
 มีอาชีพทางการเกษตร ความยากจนทำให้ประชาชนมีการศึกษาน้อย ซึ่งส่งผลที่ตามมาคือ ไม่
 สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องการใช้แรงงานเด็กเพื่อช่วยครอบครัว
 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจะแก้ปัญหาความยากจนให้กับประชาชนนั้น โรงเรียนควรเน้นสอนอาชีพ
 ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว จากการวิจัยครั้ง
 นี้พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใช้สอนดังนั้นโรงเรียนควรมี
 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อพิจารณาจากสิ่ง
 แวดล้อมจะพบว่าเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วนักเรียนส่วนใหญ่คงจะไม่มีโอกาส
 ศึกษาต่อ การสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับแต่ละลักษณะพื้นที่ จึงมีความจำเป็นเพราะหลักสูตร
 ท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นและ
 การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนรู้ทางการประกอบอาชีพในท้องถิ่นใน
 อนาคต

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่าชุมชนอันเป็นของโรงเรียนบางแห่งมีการประกอบ
 อาชีพหัตถกรรมการทำเครื่องเงิน การปักผ้า การจักสาน ตลอดจนการปลูกผักและผลไม้
 เมืองหนาวได้ แต่โรงเรียนยังไม่สามารถนำอาชีพเหล่านี้มาปรับให้เป็นหลักสูตร ให้เด็กเรียน
 เรียนได้ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศึกษานิเทศก์ ควรหาทางพัฒนาหลักสูตร
 ขึ้นมาใช้เพราะนอกจากจะสามารถทำให้การเรียนการสอนตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

และท้องถิ่นแล้วยังสามารถช่วยให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนซึ่งน่าจะช่วยให้อัตราการคงอยู่สูงขึ้นด้วยนอกจากนี้ เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการศึกษา โรงเรียนควรเผยแพร่ความรู้ทางด้านอาชีพแก่ประชาชนด้วย แต่ถ้าโรงเรียนไม่มีความถนัดหรือขาดบุคลากรด้านนี้ก็สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร หรือพัฒนากร มาให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนให้เบาบางลงได้ในส่วนการแก้ไขปัญหาด้านตัวนักเรียนนั้น โรงเรียนควรจัดบริการแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพ เพราะจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีบริการแนะแนว การจัดบริการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักช่วยเหลือตนเอง รู้จักคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนได้ซึ่ง พนม พงษ์ไพบูลย์ (2537 : 32) กล่าวว่า คนแต่ละคนแตกต่างกัน มีพื้นฐานความสนใจ ความถนัด ความสามารถที่แตกต่างกัน หรือมีศักยภาพแตกต่างกัน ถ้าคนแต่ละคนรู้จักค้นหาความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง แล้วพัฒนาตนเองบนพื้นฐานและทิศทางตามศักยภาพของตน เขาก็จะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในทิศทางที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเขาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนยังไม่มีกิจกรรม ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนอย่างจริงจัง ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรใช้ประโยชน์จากชั่วโมงอิสระ หรือกิจกรรมอิสระโดยนำมาเป็นชั่วโมงที่จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถึงแม้ว่าจะมีรายได้น้อยมากก็ตาม แต่จะเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการทำงานให้แก่เด็กสำหรับสาเหตุออกไปแต่งงานนั้น โรงเรียนควรมุ่งประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตที่ดี โดยอาจขอความร่วมมือ จากหน่วยงานทางสาธารณสุข โดยการให้ความรู้ในเรื่องการแต่งงานและการมีครอบครัวในช่วงอายุที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้บุตรที่เกิดมามีความสมบูรณ์และได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องมากขึ้น เป็นการป้องกันปัญหาเด็กที่เกิดมาไม่มีคุณภาพได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว จะช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยชะลอการแต่งงานของนักเรียนลง ปัญหาการออกกลางคันก็อาจจะลดลงได้อีกทางหนึ่ง

2.2 จากผลการสัมภาษณ์พบ ปัญหาเด็กเรียนขาดเรียน ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่พบจากการศึกษาเอกสารและผลการวิจัยของ วนิดา วัชรกิจ (2534 : 182) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขาในจังหวัดตาก พบว่ามีปัญหาเด็กขาดเรียนบ่อย นอกจากนี้ กู้เกียรติ มานพ (2529 : 146) ก็ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนสาขาในจังหวัดเชียงใหม่และ พบว่ามีปัญหาเรื่องเด็กขาดเรียนบ่อยเช่นกัน สาเหตุที่ นักเรียนขาดเรียนเพื่อไปช่วยผู้ปกครองหารายได้ และเพื่อร่วมงานประเพณี สาเหตุข้างต้นตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ฐานะยากจนและการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ไม่ใช้เครื่องจักร เนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งจะต้องใช้แรงงานชุด ดังนั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาซึ่งมีร่างกายเจริญเติบโตและแข็งแรง จึงเป็นกำลังที่สำคัญของครอบครัว และจากการปฏิบัติงานของผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนพบว่า เมื่อถึงฤดูกาลที่ของป่าให้ผลผลิตเช่น ดอกหญ้าที่ใช้ทำไม้กวาด (ก้าง) ต้นปอสา (ใช้ทำกระดาษ) ให้ผลผลิตนักเรียนจะขาดเรียนมากกว่าปกติ เพื่อไปหาของป่ามาขาย นอกจากนั้นในเทศกาลที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ ม้ง เสา หรือประเพณีเลี้ยงผี ของลัวะและขมุ นักเรียนก็จะขาดมากเช่นกัน ประกอบกับบางครั้งครูไม่ติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนห่างกันหรือผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ จึงทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนคิดว่าคงไม่มีใครสนใจจริงจัง ทำให้นักเรียนขาดเรียนเป็นเวลานาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการแก้ปัญหาเด็กเรียนขาดเรียนนั้น คงจะต้องดูที่ต้นตอหรือสาเหตุของปัญหาแล้วหาทางแก้ไขที่ละปัญหา เช่น การจัดอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนได้รับประทานแบบให้เปล่า การพบปะผู้ปกครองเพื่อชี้แจงความสำคัญของการศึกษา การจัดให้ครูติดตามการขาดเรียนของนักเรียนอย่างจริงจัง การจัดทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจนการจัดหาที่พักหรือการจัดหาที่พักให้นักเรียนระหว่างมาเรียน นอกจากนี้ทางโรงเรียนอาจขอความร่วมมือจากสำนักงานจัดหางานในจังหวัดเพื่อหางานให้เด็กทำในระหว่างปิดภาคเรียนหรือนอกเวลาเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ก็อาจจะช่วยให้ปัญหานักเรียนขาดเรียนลดลงได้

3. ปัญหาด้านบุคลากร

3.1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านบุคลากรที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการขาดบุคลากรในภาพรวม ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิดา วัชรกิจ

(2534 : 171) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชายเขาส่วนใหญ่ มีปัญหาขาดอัตรา กำลังครู และเมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่นักเรียนมีจำนวน เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปิดขยายโอกาส แต่หน่วยงานงานไม่จัดอัตรากำลังให้ และครูไปช่วยราชการที่อื่นมาก ซึ่งจากการติดตามและประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 51-52) ก็พบว่า ปัญหาสำคัญที่พบก็คือ บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอและมีวุฒิสาขาวิชาเอกไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ สอน ซึ่งปัญหาการขาดบุคลากรมีสาเหตุมาจากจำนวนนักเรียนและห้องเรียนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสที่รับนักเรียนชาย เขาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก แต่เปิดสอนชั้นละมากกว่า 1 ห้องเรียน นอกจากนี้เมื่อ พิจารณาจำนวนนักเรียนระหว่างปีการศึกษา 2533 - 2537 พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียน เพิ่มขึ้นมากโดยมีร้อยละการเพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 154.43 และเมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียน ที่คาดคะเนในปีการศึกษา 2538 - 2542 ปรากฏว่า จำนวนนักเรียนยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมียุทธศาสตร์ของการเพิ่มสูงสุด ถึงร้อยละ 112.42 สาเหตุดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ขาดครู จำนวนมากแน่นอน การที่มีครูไม่ครบชั้น ย่อมเกิดปัญหาที่ตามมาคือ ครูคนเดียวสอนหลายชั้น หลายวิชา ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

สำหรับปัญหานี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจัดสรรอัตรากำลังครูให้เพียงพอและเหมาะสม กับสภาพโรงเรียนแต่ละแห่งซึ่งสอดคล้องกับ เรื่อง เจริญชัย (2526 : 341) ได้กล่าวว่า ความพร้อมด้านบุคลากรของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการสอน โรงเรียนจะต้องมีครูเพื่อทำการสอนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน การแก้ไขปัญหาขาดครูนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรพิจารณาจัดหา อัตรากำลังครูเพิ่มขึ้น ซึ่งถ้ายังแก้ไขไม่ได้ควรมีวิธีการอื่น เช่น ทางงบประมาณให้โรงเรียน สามารถจ้างครูสอนชั่วคราวได้หรืออาจเพิ่มงบประมาณหมวดค่าตอบแทนเพื่อให้โรงเรียนสามารถ เชิญวิทยากรภายนอกได้มากขึ้น สำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรพิจารณาจัดสรร อัตราครูให้แก่โรงเรียนที่รับนักเรียนชายเขาเป็นพิเศษ โดยการเกลี่ยอัตราครูในจังหวัดและกัน อัตรากำลังไว้เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนเหล่านี้ก่อน เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้มักประสบปัญหาใน เรื่องการคมนาคมและความขาดแคลนด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย

ในส่วนของโรงเรียนเอง ก็ควรใช้วิธีแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูได้หลายวิธี เช่น การจัดคาบเวลาเรียนให้ตรงกันหลายชั้น การจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอน การขอความช่วยเหลือ ระหว่างโรงเรียนโดยขอครูมาช่วยสอน นอกจากนี้อาจใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ เช่น การใช้ภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ ตลอดจนการใช้แหล่งวิชาการและสถานประกอบการ โดยให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งดังกล่าว เป็นต้น

3.2 จากผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาขาดครูบางสาขา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิน ไชยจำเริญ (2535 : 209) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคเหนือซึ่งพบว่า นอกจากปัญหาบุคลากรมีไม่เพียงพอแล้วปัญหาที่รองลงมา คือ บุคลากรไม่มีความพร้อมและความถนัดในการสอนและสอนไม่ตรงกับวิชาเอกที่จบมาและ จากรายงานผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ กรมวิชาการ (2536 : 13) พบว่าโรงเรียนประสบปัญหาที่มีครูไม่ครบตามเกณฑ์ และวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอนด้วยโดยเฉพาะวิชาชั้นคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ พลศึกษา ศิลปศึกษาดนตรี นาฏศิลป์ จากการศึกษาสาเหตุพบว่า เกิดจากการบรรจุครูไม่ตรงสาขา โรงเรียนไม่มีโอกาสเลือกบรรจุครู นักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นและขาดการวางแผนอัตรากำลังมาตั้งแต่ต้น

เนื่องจากคุณสมบัติของครูผู้สอนมีผลโดยตรงต่อการเรียนการสอน และการที่มีครูผู้สอนตรงตามสาขาที่เรียนมานั้นย่อมเป็นการดี แต่โดยส่วนใหญ่พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามักจะมีครูที่จบไม่ตรงกับสาขาที่ตนสอน ก่อให้เกิดปัญหาขาดความมั่นใจในการสอนในเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะบรรจุครูให้ตรงสาขาที่โรงเรียนต้องการนั้น คงทำได้ยาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนในการจัดการศึกษาที่ไม่สัมพันธ์กันมาแต่ต้น การบรรจุครูแต่เดิมจึงไม่เห็นระบุวิชาเอก แต่เมื่อมีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะต้องใช้ครูที่มีคุณวุฒิเฉพาะสาขา จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเน้นการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความสามารถในการสอนให้ได้มากกว่า 1 วิชา ซึ่งวิธีการพัฒนาบุคลากร สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ส่งไปเข้ารับการอบรมตามที่หน่วยงานต้นสังกัดจัด การให้ไปศึกษาดูงาน ชมการสาธิตการทดลองจากที่อื่น ๆ การจัดสัมมนา การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาต่อ การจัด

ประชุมเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนการบริการด้านข่าวสาร และเอกสารเพิ่มเติมความรู้ และหลังจากพัฒนาบุคลากรแล้ว ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับ เรื่อง เจริญชัย (2526 : 289) ได้กล่าวไว้ว่า หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรแล้ว ผู้บริหารงานวิชาการจะต้องติดตามผล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากร หากวิธีใด ดำเนินแล้วไม่ได้ผล หรือให้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าต้องนำมาคิดทบทวนเพื่อปรับปรุงวิธีการ หรือ เลือกใช้วิธีการใหม่ที่เหมาะสมกว่าต่อไป

นอกจากนี้ กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีบทบาทมากขึ้นในการให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มเดียวกัน โดยเฉพาะโรงเรียนที่เปิดสอนมัธยมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ยังขาดความพร้อมในหลาย ๆ ด้านซึ่ง ความช่วยเหลือสามารถทำได้หลายวิธี เช่นการอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิควิธีสอน แผนการสอน คู่มือครู จุดประสงค์ ใบงาน ข้อสอบร่วมในรายวิชาต่าง ๆ การแลกเปลี่ยน ยืมอุปกรณ์การเรียน การสอน หรือครูที่มีความชำนาญ การวางแผนการใช้อาคารสถานที่ และเครื่องมือร่วมกันก็จะ แก้ปัญหาการขาดครูเฉพาะสาขาได้นอกจากนี้เมื่อมีอัตราบรรจุหน่วยงานที่มีหน้าที่ควรจัดบรรจุครู ให้ตรงกับที่โรงเรียนต้องการด้วย

4. ปัญหาด้านงานธุรการและการเงิน

4.1 จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้รับครุภัณฑ์ล่าช้า ได้ไม่ครบ ครุภัณฑ์ที่ได้รับ จัดสรรไม่มีคุณภาพและไม่ตรงกับความต้องการ ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับข้อค้นพบ ของกาญจนา โพธิ์วิชานนท์ (2537 : 127) ที่ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการ ปฏิบัติงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่ามีปัญหาวัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ขาดคุณภาพ ไม่ตรงกับความจำเป็นของโรงเรียน และจากรายงานการวิจัยของ กรมวิชาการ (2536 : 29) ก็พบว่าปัญหาและอุปสรรคประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีครุภัณฑ์พอ และรายการครุภัณฑ์ที่ได้รับจัดสรร ก็ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน เมื่อศึกษาสาเหตุของ ปัญหาเกิดจากทางจังหวัดไม่มอบหมายให้ทางโรงเรียนจัดซื้อ และจัดซื้อโดยไม่ถามความจำเป็น ของโรงเรียนซื้อให้เหมือนกันหมด จึงก่อให้เกิดปัญหาที่มีครุภัณฑ์แต่ทางโรงเรียนไม่ได้นำไปใช้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนยังไม่เอื้ออำนวยหรือโรงเรียนก็ยังไม่ได้เปิดสอนวิชาที่จะ

ต้องใช้ครุภัณฑ์ชนิดนั้น ๆ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า หน่วยงานรับผิดชอบจัดสรรครุภัณฑ์ และอุปกรณ์สำหรับการฝึกปฏิบัติในงานเพาะเห็ดไปได้ ในขณะที่โรงเรียนอยู่บนภูเขาไม่มีวัสดุสำหรับทำการเพาะเห็ด เช่น ฟางข้าว ขี้เถ้า ขาดแคลนน้ำ และในขณะเดียวกันโรงเรียนเปิดสอนวิชาที่เพาะเลี้ยงไก่แต่ไม่มีครุภัณฑ์หรืออุปกรณ์เป็นต้น จึงทำให้กลายเป็นการสวนทางกัน ระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดกับหน่วยงานปฏิบัติ ในเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าในส่วนของผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อจะได้ทราบว่าในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนจะต้องใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ประเภทใดบ้าง แล้วแจ้งความจำนงล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดสามารถจัดเตรียมให้ทันส่วนหน่วยงานเจ้าสังกัดเองก็ต้องให้ความสนใจกับข้อมูลความต้องการที่โรงเรียนเสนอมา นอกจากนี้ควรแสวงหาวัสดุจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย เช่น ขอบริจาค หรือซื้อจากร้านโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง

4.2 ผลการวิจัยพบว่าการเบิกจ่ายเงินให้โรงเรียนล่าช้าซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของสุพิน ไชยเจริญ (2535 : 232) ที่พบว่าปัญหาด้านงบประมาณของโรงเรียนได้แก่ได้รับการจัดสรรน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ และได้รับล่าช้าไม่ทันการณ์ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ กาญจนา โพธิ์วิชานนท์ (2537 : 126) ก็พบปัญหาทางงบประมาณตามโครงการล่าช้าไม่ทันใช้ก่อนเปิดเรียน และจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 30) ก็พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ งบประมาณล่าช้าและมีจำนวนไม่เพียงพอใช้จ่ายในการเรียนการสอนโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ จากการวิจัยพบว่าสาเหตุเกิดจากการสั่งการของหน่วยงานต้นสังกัดล่าช้า และแจ้งงบประมาณล่าช้า การได้รับงบประมาณล่าช้าส่งผลกระทบต่อให้การจัดการเรียนการสอนทำได้ไม่เต็มที่ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่าโดยหลักการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขาของจังหวัดน่าน ที่เปิดดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2535 จะต้องมีสนามบาสเกตบอลสำหรับ ให้นักเรียนเรียนในวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็นวิชาเลือกบังคับของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บางโรงเรียนกำลังจะจบการศึกษาในปีการศึกษา 2537 นี้ยัง ไม่มีสนามบาสเกตบอลเรียน ดังนั้นเงินงบประมาณจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ปรีชา คัมภีร์ปรกรณ์ (2528 : 331) กล่าวว่า งบ

ประมาณมีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนมากทั้งในด้านของการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ และการควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากการจัดทำงบประมาณเป็นภารกิจที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน งานงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษา จึงมีปัญหาทั้งในด้านการจัดทำและบริหารงบประมาณ ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานใหญ่ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณย่อมจะเกิดปัญหาในการจัดสรรให้ไม่เพียงพอและล่าช้า หน่วยงานต้นสังกัด จึงควรมีการวางแผนงาน หรือโครงการให้ชัดเจนว่า โรงเรียนต้องการงบประมาณเท่าใด และเมื่อใดโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ หลักความขาดแคลนหลักความรีบด่วนของปัญหาและหลักการชัดเจน นอกจากนี้ ในการจัดทำงบประมาณควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน เพื่อให้ตัดสินใจอนุมัติงบประมาณได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน ควรหาแหล่งงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก มาช่วยด้วย จะรอดงบประมาณของทางราชการคงไม่เพียงพอซึ่ง วิจิตร ศรีสีล้าน (2524 อ้างถึงใน สุพิน ไชยจำเริญ 2533 : 233) กล่าวว่า ครูใหญ่สมัยปัจจุบันจะต้องมี economic minde มากกว่าเดิม เพราะประเทศไทยเรามีงบประมาณจำกัดจะรอดงบประมาณของแผ่นดินอย่างเดียวยังคงไม่ได้ ครูใหญ่จะต้องรู้ว่าแหล่งหาเงินอยู่ที่ไหน จะได้มาอย่างไร

5. ปัญหาด้านอาคารสถานที่

5.1 ผลการสัมภาษณ์พบว่า จำนวนห้องเรียนและห้องพิเศษของโรงเรียนขยายโอกาสที่รับนักเรียนชายเขาไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสาร ที่พบว่าโรงเรียนขาดห้องเรียน โดยมีสาเหตุมาจาก งบประมาณมีน้อยและการจัดสร้างล่าช้าเพราะไม่มีพื้นที่ ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา วัชรกิจ (2534 : 104) ซึ่งพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่รับชายเขา ขาดแคลนอาคารเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนชั้นมากขึ้น มีเด็กเพิ่มขึ้นไม่มีผู้ประมุกก่อสร้าง ซึ่งจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 186) และกรมวิชาการ (2536 : 29) พบว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสของ สปช. มีปัญหาหลายประการ ในจำนวนนี้ได้แก่ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ขาดอาคารเรียน อาคารประกอบ ตลอดจนห้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน เนื่องจากได้รับงบประมาณในการก่อสร้างน้อย ในประเด็นนี้ผู้วิจัย

เห็นว่า อาคารสถานที่ของโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะนอกจากจะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังเป็นการสร้างภาพพจน์ความน่าเชื่อถือให้แก่โรงเรียนอีกด้วย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาในการใช้ห้องเรียนและอาคารเรียนแต่ละแห่งให้คุ้มค่าที่สุด นอกจากนี้ควรให้นักเรียนได้เรียน นอกห้องเรียนให้มากที่สุดโดยใช้แหล่งวิชาการหรือสถานประกอบการในท้องถิ่น จะช่วยให้ปัญหาการขาดอาคารสถานที่เบาบางลงได้ซึ่ง เรื่อง เจริญชัย (2526 : 263) กล่าวว่า แหล่งวิชาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ นอกจากจะช่วยให้โรงเรียนสนองหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ยังมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระในด้านอาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ให้โรงเรียนอีกด้วย นอกจากนี้เรื่องการจัดหาอาคารเรียนแล้วผู้บริหารควรเน้นเรื่องการปรับปรุงและซ่อมแซม เพื่อให้อาคารอยู่ในสภาพที่คงทนและปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

6. ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6.1 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสาร เมื่อศึกษาสาเหตุพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีการศึกษาต่ำฐานะยากจน โรงเรียนไม่เน้นความสัมพันธ์กับชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์และครูไม่อยู่ในชุมชนไปเข้าเียนกลับ สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 187) ซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีฐานะยากจน ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและต้องการให้เด็กช่วยทำงานบ้าน ซึ่งจากผลการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่า การที่ นักเรียนต้องขาดเรียนและออกกลางคัน เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจนต้องการให้นักเรียนออกไปช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียนนั้น นอกจากการศึกษาคต่ำแล้วยังมีสาเหตุมาจากการไม่ทราบความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเนื่องจากชุมชนเป็นชาวเขา มีประเพณีความเชื่อและภาษาแตกต่างกันจึงยิ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2530 : 1) กล่าวถึงความจำเป็นในการประชาสัมพันธ์ว่า มีสาเหตุมาจากมนุษย์อยู่ร่วมกันมากย่อมมีทัศนคติความเชื่อความต้องการและภูมิหลังทางเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาแตกต่างกันมาก ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจได้มากขึ้น วิธีการในการประชาสัมพันธ์นั้นโรงเรียนสามารถจะดำเนิน

การได้หลายวิธีเช่น การประชุมผู้ปกครอง การใช้ป้ายประกาศ หอกระจายข่าว หรือเยี่ยมบ้าน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า วิธีประชาสัมพันธ์ที่ใช้ได้ผลมากที่สุด คือการพบปะผู้ปกครองนักเรียนที่บ้าน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2535 : 48) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีการในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษานอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังสามารถสร้างได้อีกทางหนึ่ง คือ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อถือในโรงเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนจบไปแล้ว สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ช่วยตัวเองและผู้ปกครองได้ ซึ่ง โทวิท ประวาลพฤกษ์ (2535 : 99) กล่าวไว้เช่นกันว่าวิธีการในการสร้างสำนักที่ดีให้แก่ผู้ปกครองในการส่งเสริมการศึกษาโดยส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้น คือ การทำโรงเรียนให้มีความหมายกล่าวคือ เมื่อนักเรียนมาโรงเรียนแล้วสามารถเอาวิชาที่โรงเรียนสอนไปช่วยงานอาชีพของพ่อแม่ให้ได้ โรงเรียนก็จะมี ความหมาย ผู้ปกครองก็ย่อมจะเห็นความสำคัญของการศึกษาเองโดยอัตโนมัติ

6.2 จากผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เนื่องจากชาวบ้านไม่รู้หนังสือไม่สนใจกิจกรรมของโรงเรียน ไม่เสียสละชอบรับมากกว่าให้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุ้เกียรติมานพ (2529 : 144) พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนน้อยมีสาเหตุที่สำคัญ คือ ฐานะชาวบ้านยากจนและไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เนื่องจากอาชีพหลักของประชาชนคือ ทำไร่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตที่ไม่แน่นอน บางปีก็ดี บางปีก็เสียหาย จากผลการสำรวจข้อมูลก็พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่เช่นเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อความช่วยเหลือและความร่วมมือที่จะให้กับโรงเรียนด้วยนอกจากนี้ปัญหาเรื่อง การประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็มีส่วนสำคัญจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าโรงเรียนไม่ค่อยเห็นเรื่อง การประชาสัมพันธ์และครูส่วนใหญ่ไม่อาศัยอยู่ในโรงเรียนไปเช้าเย็นกลับ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากขาดความใกล้ชิดกับชุมชน จากการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 49) พบว่า หากโรงเรียนใดที่ผู้บริหารและคณะครูพักอยู่ในโรงเรียนจะมีเวลาพบปะใกล้ชิดกับชุมชนมากชุมชนนั้นก็ส่งบุตรหลานเข้าเรียนมาก ในทัศนะของผู้วิจัยเองก็เห็นว่า การสร้างความใกล้ชิดความคุ้นเคยกับผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่มีประชากรเป็นชาวเขา ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยครูและโรงเรียน หากไม่มีครูอยู่ในโรงเรียนในยามที่มีปัญหา และต้องการความช่วยเหลือ ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความผิดหวังและก่อให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อโรงเรียนทันที และย่อมส่งผลมาถึงความร่วมมือของประชาชนต่อโรงเรียนได้เช่นกัน ดังนั้น โรงเรียนควรเน้นการประชาสัมพันธ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มากขึ้น โดยอาจมีกิจกรรมเยี่ยมบ้าน พูดคุยปัญหาทั่วไปหรือปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนก็ได้ นอกจากนี้ควรเน้นให้ประชาชนมาสัมผัสกับโรงเรียนให้บ่อยขึ้น ซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบของกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ แล้วให้ผู้ปกครองมาร่วมด้วย หรือให้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดประชุมอบรมโดยประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นมาประชุมอบรมให้บ่อยขึ้น แล้วสอดแทรกความเข้าใจเรื่องการศึกษาเข้าไปในกิจกรรมก็จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจกิจกรรมของโรงเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยการจัดโรงเรียนให้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และเชิญเจ้าหน้าที่จากกรมการศึกษานอกโรงเรียนมาให้ความรู้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรดำเนินการต่อไปนี้

1. เร่งหาทางแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนอัตรากำลังครูสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในทุกวิถีทาง เช่น การบรรจุผลิตครูภาษา หรือการจัดอัตราครูจ้างสอน การเพิ่มเงินค่าจ้างวิทยากรภายนอก นอกจากนี้ควรมีการวางแผนในระยะยาวว่าในแต่ละปี จะเปิดเพิ่มกี่โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนจัดหาบุคลากรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมต่อไป
2. ควรหาวิธีในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีโดยอาจจัดในรูปแบบศูนย์พัฒนาหรือฝึกอบรมระดับเขตการศึกษาและจัดงบประมาณช่วยเหลืออย่างเพียงพอ นอกจากนี้ควรมีการค้นคว้านวัตกรรมหรือวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ช่วยแบ่งเบาภาระการสอนของครู เช่น จัดทำคู่มือปฏิบัติหรือแนวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชัดเจนและให้ครูนำไปปฏิบัติได้สะดวก
3. ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็นและทันเหตุการณ์ นอกจากนี้ควรมอบอำนาจในการบริหารเงินงบประมาณให้หน่วยปฏิบัติดำเนินการโดยตรงเพื่อให้เกิดความ

รวดเร็วและความคล่องตัวในการบริหารงาน

4. ในการเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในปีการศึกษาต่อไปควรคำนึงถึงความพร้อมที่แท้จริงเพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหา และการเปิดโรงเรียนใหม่ควรพิจารณาเกณฑ์อย่างอื่น

ประกอบด้วยเช่น ความเป็นชนบท ห่างไกล ความด้อยโอกาส แทนความพร้อมเป็นหลักทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการศึกษาต่ออย่างแท้จริงแต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีการสนับสนุนด้านทรัพยากรให้โรงเรียนดังกล่าวสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5. ควรมี การสั่งการในเรื่องการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เร่งจัดหาบุคลากรให้แก่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครบตามเกณฑ์ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการบรรจุครูนั้นควรมีข้อมูลความต้องการของโรงเรียนด้วย เพื่อจะได้บรรจุครูได้ตรงสาขาตามความต้องการของโรงเรียน ซึ่งวิธีการในการจัดหานั้น อาจจะใช้วิธีเกลี้ยอัตรากำลังครูภายในจังหวัด การเปิดสอบบรรจุ หรือการให้ไปช่วยราชการ ตลอดจนการสุบรวมห้องเรียนของโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อจะได้มีอัตรากำลังครูไม่ช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดครูนอกจากนี้ ในการพิจารณาโยกย้ายครูประจำปีควรให้ข้อมูลของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ขาดครู แจ้งให้ทราบก่อนถึงช่วงเขียนคำร้องของย้ายว่าในแต่ละปี มีโรงเรียนใดต้องการครูกี่คนสาขาอะไรบ้าง จะทำให้ผู้ที่ขอย้ายมีข้อมูลในการตัดสินใจขอย้ายได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

2. ในการบริหารงบประมาณหมวดครุภัณฑ์ ควรมอบอำนาจให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ใกล้ขีดโรงเรียนมากกว่าสามารถทราบความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนและตอบสนองได้รวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นการลดภาระ ให้กับผู้บริหารโรงเรียนด้วย

3. จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้มีความสามารถในการสอนอย่างน้อย คนละ 1 ครั้ง ต่อปีการศึกษาและมีการนิเทศ ติดตามผลอย่างจริงจังเพื่อจะได้หารูปแบบ

ที่ได้ผลที่สุด

4. ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลจริงจัง

5. ควรมีการนิเทศติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะหน่วยศึกษานิเทศก์ระดับจังหวัดควรออกนิเทศโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างน้อย ปีการศึกษาละ 1 ครั้งทั้งนี้นอกจากจะเป็นการติดตามผลการดำเนินงานแล้วยังจะเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่ครูด้วย

6. ศูนย์วิชาการจังหวัด ควรมีบทบาทในการวางแผนประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับจังหวัดอย่างจริงจัง เพื่อให้โรงเรียนมีแนวทางในการประสานงานและ ขอความช่วยเหลือในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

7. ควรจัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทุกปี เพื่อรับทราบแนวทางปฏิบัติที่ตรงกัน และในการบรรจุหรือโอนย้ายผู้บริหารโรงเรียน ควรพิจารณาผู้ที่มีประสบการณ์ในโรงเรียนขยายโอกาสมาก่อน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรขึ้นในโรงเรียนเองให้มากขึ้น เช่น การจัดหาเอกสารให้ศึกษาค้นคว้า หรือการส่งบุคลากรไปศึกษาอบรมเฉพาะด้านตามแหล่งวิชาการหรือสถานประกอบการต่าง ๆ

2. ควรจัดทำระบบข้อมูลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เน้นการจัดบริการแนะแนวอย่างได้ผลและจริงจัง เพราะกิจกรรมแนะแนวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการที่จะเลือกประกอบอาชีพหรือเลือกศึกษาต่อ

4. การส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

5. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมรายได้ในระหว่างเรียนอย่างจริงจัง และจัดหาทุนการศึกษาให้มากขึ้น

6. ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ และให้การศึกษาแก่ประชาชนและผู้ปกครองให้มากขึ้น เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและเข้าใจการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรวิจัยเพื่อหาวิธีหรือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา
2. ควรมีการวิจัยหารูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ